

потерпілого (кредитора). Заподіювачем шкоди може бути продавець чи виробник товару чи особа, яка виконувала роботу чи надавала послугу. Варто зазначити, що не має значення, чи є ця особа підприємцем чи ні, Цивільний кодекс не вимагає наявності у таких осіб статусу підприємця.

Потерпілими можуть стати як фізичні особи так і юридичні особи, які купували товари (або замовили роботи, послуги) у споживчих цілях, але не з метою використання у підприємницької діяльності. Тому надання продавцями, виробниками чи виконавцями доказів того, що потерпілий використовував товари, роботи, послуги для підприємницької діяльності, виключає застосування положень § 3 глави 82 ЦКУ, і в цьому випадку застосовуються загальні положення про відповідальність за деліктні зобов'язання.

Останнім часом національне законодавство, яке регулює зобов'язання, що виникають у зв'язку із заподіянням шкоди та шкоди здоров'ю, формується дуже динамічно.

Однак практика показує, що умови використання законодавства у зазначених відносинах, не остаточно сформовані і часто виникають спірні правові питання, які вирішуються різними способами не лише у правовій доктрині, а й у правозастосовчій практиці. Насамперед це взаємопов'язане з нечіткістю, суперечливістю певних правових і неоднозначністю низки питань, що, звісно, негативно впливає на дієвий судовий захист законних прав та інтересів осіб.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n14>

Войтович Н. Ф.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

Юридична відповідальність за екологічні правопорушення

Інститут юридичної відповідальності за екологічні правопорушення є необхідним превентивним, правовідновлювальним заходом з боку держави, який спрямований ефективно зміцнювати як екологічну правосвідомість громадян, так і застосовувати до осіб, які вчинили екологічні правопорушення, незручності майнового та особистого характеру.

В свою чергу, «екологічне правопорушення – це винна, протиправна, екологічно небезпечна дія, яка посягає на встановлений порядок використання природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та порушує екологічні і пов'язані з ними інші права людини, вимоги екологічної безпеки». [1, с.107].

Відповідальність за правопорушення в сфері екології зазнає змін в політиці держави в зв'язку зі стратегічними процесами інтеграції України в Європейський Союз, що забезпечує імплементацію стандартів ЄС в даній сфері та забезпечить збереження довкілля в майбутньому.

Важливим напрямком європейської екологічної політики виступає збереження та охорона навколишнього природного середовища, а інструментом для його виконання виступає екологічна відповідальність, правові ознаки якої встановлені

Директивою 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» від 21 квітня 2004 р. [2] Головним завданням директиви є встановлення чітких вимог екологічної відповідальності, що ґрунтуються на принципі «забруднювач платить», для попередження та усунення негативних наслідків екологічної шкоди.

В Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлена дисциплінарна, адміністративна, цивільна і кримінальна відповідальність. [3]

Дослідженням проблем юридичної відповідальності в сфері екології займалися такі науковці як В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, А.І. Бобилєва, В.І. Івакіна, М.В. Краснова, Н.Д. Красіліч, Н.Р. Малишева, В.Л. Мунтян, А.В. Ткаченко, М.В. Шульга та інші.

Підставою притягнення до будь-якого виду відповідальності є наявність ознак складу правопорушення, що дає змогу визначити загальні ознаки елементів складу для екологічних правопорушень.

До об'єкта складу екологічних правопорушень відносять суспільні відносини, які забезпечують встановлений порядок використання і відтворення природних ресурсів, «збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності людини». [1]

До об'єктивної сторони складу екологічного правопорушення слід віднести такі діяння (дії чи бездіяльність), які призводять до порушення екологічних вимог, а також негативні наслідки, що призводять до екологічної небезпеки, несуть майнову і моральну шкоду власнику або користувачу, природним ресурсам, життю та здоров'ю людини та суспільства.

Суб'єктом складу екологічного правопорушення можуть бути фізичні особи, які могли усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та керувати ними та юридичні особи.

Суб'єктивною стороною складу екологічного правопорушення є психічне ставлення суб'єкта правопорушення до свого протиправного діяння і його наслідків, тобто вина в формі необережності або умислу, додаткові ознаки - мотив та мета.

З'ясовуючи питання настання негативних наслідків для природного середовища, які можуть бути результатом протиправної діяльності суб'єкта правопорушення, хочеться до європейського принципу відповідальності, який передбачає, що «забруднювач платить» і з'ясувати розмір такої шкоди в зрозумілому фактичному вимірі за заподіяну шкоду в національному законодавстві.

В нормативно-правових актах України вчені вбачають перелік способів, які надають можливість підрахувати заподіяну шкоду екологічним правопорушенням: витратний, розрахунковий, таксовий, нормативний. Однак всі вони не можуть точно встановити витрати, які необхідні на ліквідацію негативних наслідків, а тим більше відновлення природних ресурсів та навколишнього природного середовища. Підхід до відповідальності за дані правопорушення, що застосовується в Україні, настає незалежно від значущості та суттєвості заподіяної шкоди. Стратегічна мета європейської політики в галузі екології не полягає в тому, щоб покарати суб'єкта правопорушення, а в тому, щоб відновити довкілля. [4]

Можливість вчинювати екологічні правопорушення різного ступеня суспільної небезпеки, настає тоді, коли державні інститути не здійснюють відповідні заходи по їх попередженню і не діє принцип невідворотності покарання. Серед них можна

зазначити відсутність дієвого, ефективного контролю, заборона проводити планові заходи з контролю без попередження суб'єкта господарювання, скасовано загальний нагляд прокуратури за дотриманням природоохоронного законодавства, що безпосередньо впливає на виявлення та фіксування правопорушень і, як наслідок, ненастання юридичної відповідальності.

Ще одним недоліком в діючому законодавстві є те, що не всі правопорушення в сфері екології визнаються такими. Українські парламентарі неналежним чином реагують на зміну криміногенної ситуації, наприклад, на міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, а також відсутнє покарання за торгівлю чи володіння такими зразками.

Окреслене коло проблем, дає можливість зробити наступні висновки: екологічна ситуація в Україні погіршується в тому числі і в результаті вчинення екологічних правопорушень та відсутністю дієвого механізму юридичної відповідальності за них. Можна констатувати, що діючим законодавством передбачені такі види відповідальності, як адміністративна, кримінальна, цивільна та дисциплінарна, однак вона не є досконалою і не враховує європейських вимог по визначенню розмірів заподіяної шкоди та відшкодування завданих збитків, а також компенсацій на відновлення попереднього стану природного навколишнього середовища. Таке відношення до екології є загрозою для прийдешніх поколінь, чого держава не повинна допустити.

Список використаних джерел:

1. Сарапіна М.В. Забезпечення екологічної безпеки : курс лекцій. Укладач: М.В. Сарапіна. Х. : НУЦЗУ, 2015. 195 с.

2. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage // <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0035>.

3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року – [Електронний ресурс] / Режим доступу до кодексу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

4. Ответственность за ущерб окружающей среде в странах Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии (ВЕКЦА): Применение лучшего международного опыта. — ОЭСР, 2012 // <http://www.oecd.org/env/outreach/50247963.pdf>.

Kaidanovych T. M.

senior lecturer at the Department of Law Polissya National University, Zhytomyr, Ukraine

Analysis of the COVID-19 pandemic's impact on the human trafficking prevention mechanism of Ukraine

The COVID-19 pandemic has become a serious challenge to the human rights system in Ukraine and around the world. Strict movement restrictions, lockdowns, reduced socio-economic activity and increased control by the police and law enforcement agencies should, at first glance, reduce the activity of transnational crime, especially with limited cross-border movement. However, in reality we get a completely different picture, when “shadow crime”, especially human trafficking, has gone even deeper underground, leaving even less physical